4. De resultaten v.h. onderzoek binnen de gesch. v.h. OLB:

In dit hh. zullen de resultaten v.h. onderz. nog eens op een rijtje gezet worden (4.1). Verder zal nagegaan worden welke bijdrage deze resultaten geven binnen de gesch. v.h. OLB, meer bepaald i.v.m. het auteurschap (4.2).

4.1 De resultaten v.h. oz.:

De auteur vh OLB komt bij een aantal categorieën tamelijk goed overeen met de Oudfriese grammatica's, maar maakt in het algemeen toch meer dan genoeg flagrante fouten om zeker te kunnen zijn dat het hier gaat om een vervalsing:

1). Wat de orthografie betreft kiest de auteur duidelijk voor consequentie: doorgaans duiken in het OLB minder orthografische varianten op dan in de echte Oudfriese werken.

2.) De auteur vh OLB opteert in het begin vh boek systematisch voor vormen die er oud uit zien. Zo gebruikt hij tamelijk veel vormen met u, terwijl die in de andere Oudfriese werken meestal ~~ee~~ verdonkerd waren tot o. Het blijkt ook dat de taal, wat een aantal klanken ~~heeft~~ betreft, bewust of onbewust verjongd. Zo wordt in het begin van het boek steeds voor de oudere a-klank gekozen, en op het einde steeds voor de jongere e-klank.

3.) De auteur vh OLB houdt duidelijk rekening met de klasseverdeling v.h. substantief, zoals die ook in het Oudfries gebruikt ~~wordt~~ werd. Dit blijkt uit het feit dat bij sommige klassen bepaalde uitgangen heel vaak voorkomen, en bij andere helemaal niet. De auteur heeft zich blijkbaar goed gedocumenteerd voor het substantief, want voor een dergelijk complexe materie brengt hij het er nog tamelijk goed vanaf. Op enkele kleine foutjes na, komen sommige klassen zelfs bijna helemaal overeen met de ~~uitinge~~ uitgangen die in de Oudfriese grammatica's vermeld worden.
Een aantal fouten komen steeds terug: de -um en -on-uitgang (typisch dat.-pl.) kunnen in het OLB vaak ook bij de nom. pl. en gen. pl. gebruikt worden; de -um-uitgang verschijnt

V.vd Bossche (2000) "Klankleer en Vormleer in Thet Oera Linda Bok"

ook in de gen. pl. bij de zwakke substantief-stammen; de *–a*-uitgang voor de dat. pl., terwijl die daar volgens de Oudfriese grammatica's nooit voor gebruikt werd.

(4.) Bij de adjectieven gaat de auteur van het OLB geheel zijn eigen weg: hij gebruikt vormen die een sterk vereenvoudigde versie zijn van de te verwachten vormen. Zo gebruikt hij enkel de vormen *–e*, *-a* en flexieloos voor de onzijdige vormen. Geen enkele van de typische adjectief-uitgangen die in de grammatica's beschreven worden, neemt de auteur over.

(5.) Bij elk van de verschillende soorten voornaamwoorden krijgen we een verschillend beeld: sommige voornaamwoorden volgen tamelijk goed het voorbeeld van de Oudfriese grammatica's, zoals de persoonlijke en aanwijzende voornaamwoorden, andere weer helemaal niet, zoals de bezittelijke en betrekkelijke voornaamwoorden. Naast het feit dan de auteur bij elk type voornaamwoord in meer of mindere mate een vereenvoudiging van de vormen doorvoert, maakt hij ook een aantal flagrante fouten die duidelijke het vervalste karakter onderstrepen. Voorbeelden van zo'n fouten zijn de vorm *sinum* bij de bezittelijke voornaamwoorden (dat. pl.), die in geen enkele grammatica voorkomt, en de vorm *hwat* voor de betrekkelijke voornaamwoorden: een *w*-vorm voor de betrekkelijke voornaamwoorden is zeker te jong om echt Oudfries te kunnen zijn.

(6.) De auteur moet zich voor de telwoorden vrij goed gedocumenteerd hebben, want op de vormen *fjurde*, *twêde* en *–mêl* na, gebruikt hij bijna alle vormen correct.

(7.) De vormen voor het bijwoord zijn weinig complex in het Oudfries, en de auteur lijkt er dan ook zeer weinig fouten tegen te maken. Enkel in een aantal gevallen treden fonologische varianten op die in het Oudfries, volgens de grammatica's, niet gebruikt werden. Voorbeelden hiervan zijn *nimmer* (met *i*) dat in het OLB varieert mat námmer. In de grammatica's is enkel de vorm met *a* bekend.

(8.) Ook voor de voorzetsels neemt de auteur meestal de correcte Oudfriese vormen in acht. Toch worden een aantal vormen verkeerd gebruikt. *Ájne* en *wither* gebruikt hij met datief, terwijl deze vormen normaal gezien met accusatief gingen, en *bihalva* gebruikt hij met accusatief, terwijl deze vorm normaal gezien met datief ging. Verder ontleent hij ook vormen uit verwante Germaanse talen, die in het Oudfries zeker nooit gebruikt werden, namelijk *nêst* uit het Nieuwfries, en *from* en *thvrg* uit het Oudengels.

(9.) Wat de negatie betreft, kunnen er moeilijk conclusies getrokken worden. De informatie over dit onderwerp is immers te summier in de grammatica's. Toch wijst

het één-, twee- en drieledige gebruik van *ne* en *navt* erop dat de auteur ook hier in grote lijnen overeenkomt met het Oudfries.

(10). Ook hier stelt zich het probleem dat de grammatica's te weinig informatie bieden om goed te kunnen vergelijken. Men kan evenwel ook hier stellen dat de auteur de meeste vormen tamelijk correct gebruikt.

De auteur lijkt bij een aantal klanken de taal te laten verjongen. Hij voert deze verjonging evenwel weinig consequent door. Zo blijkt deze verjonging helemaal niet uit:

(1.) het hoofdstuk over de substantieven (*-um* even vaak gebruikt in het begin en op het einde als de jongere vorm *–on*; *-a*, *-e* en flexieloos allen even productief in het begin en op het einde)

(2.) het hoofdstuk over de adjectieven (idem substantief *–a*, *-e* en flexieloos)

(3.) het hoofdstuk over de telwoorden (*sjvgunde* duikt samen met de jongere vorm *sjvgonde* in het begin van het boek op)

(4.) het hoofdstuk over de voorzetsels (oudere vorm *over* op het einde van het begin, jongere vorm *ovir* in het begin van het boek).

Bij enkele categorieën gebruikt hij zowel vormen die verjongen, als vormen die niet verjongen:

(1.) Bij het voornaamwoord gebruikt hij systematische de oudere vormen *that* en *alle* vooraan in het boek, en *thet* en *ôlle* achteraan in het boek. De oudere vorm *thêra* treedt evenwel even vaak in het begin en op het einde van het boek op als de jongere vormen *thêre* en *thêr*.

(2.) Bij de bijwoorden kan men verjonging constateren bij *vmbe that* ~ *vmb thet, hárde* ~ *herde* en *thán* ~ *then*, maar blijkt die verjonging niet *tach* en *toch*.

(3.) Bij de voegwoorden blijkt de verjonging van de taal uit de voorbeelden *that* ~ *thet* en *thán* ~ *then.* Het tegengestelde blijkt uit de vormen *bijvnka* en *bijonka*: beide vormen verschijnen vooraan in het boek. Een voorbeeld van verjonging dat niet zo eenvoudig te verklaren is aan de hand van fonologische processen is het paar *men* ~ *mâr*. De jongere vorm *mâr* verschijnt enkel aan het einde van het boek.

Bij de negatie vindt men enkel een voorbeeld dat op verjonging wijst, al is het ook hier niet zo eenvoudig te verklaren aan de hand van de fonologie. *Navt* duikt meestal in het begin op, en *nit* enkel op het einde van het boek.

De resultaten van dit onderzoek zijn de volgende: de auteur wekt bij een aantal klanken de schijn van suggestie, en bij andere helemaal niet:

- Bij de uitgangen op *–a*, *-e* en flexieloos blijkt in het OLB nooit verjonging, net als bij de varianten *o* ~ *u* (*-um* ~ *on*, *sjvgunde* ~ *sjugonde*, *bijvnka* ~ *bijonka*).
- Bij de varianten *a* ~ *o* toont de auteur zich niet consequent: bij *alle* ~ *olle* blijkt duidelijk verjonging en bij *tach* ~ *toch* niet.
- Bij *a* ~ *e* kiest de auteur van het OLB resoluut voor verjonging: *thát*, *vmbe thát*, *thán* en *hárde* verschijnen steevast in het begin van het boek, de jongere vormen *thet*, *vmb thet*, *then* en *herde* altijd op het einde van het boek.

Suggesties in verband met de bedoelingen van de auteur bij het doorvoeren van deze –inconsequente- verjonging, zullen in 4.2.2. besproken worden.

4.2. De resultaten van het onderzoek binnen de OLB-problematiek

4.2.1. Auteurschap:

In alle oude teksten sluipen wel eens fouten tegen naamvallen, geslachten en getal. De gigantische hoeveelheid fouten die er in het OLB gemaakt worden wat de vormleer betreft, wijst er evenwel op dat het OLB niet anders dan een vervalsing kan zijn. Zo steekt achter de vormleer van bepaalde categorieën, zoals bijvoorbeeld bij het adjectief, een systematiek die uiterst weinig overeenkomsten vertoont met de paradigma's die ten tijde van het Oudfries gebruikt werden. Uit de taal blijkt dus dat het werk een vervalsing is, maar dat leidt ons meteen tot de vraag die onder andere Beckering Vinckers en Janssen reeds bezig hield: wie is dan de auteur van Thet Oera Linda Bok? Deze verhandeling kan geen echt pasklaar antwoord op deze vraag geven, maar toch kunnen er een aantal bedenkingen gemaakt worden die vragen stellen bij het mogelijke auteurschap van Verwijs. Verwijs maakte, zoals in zijn 'Bloemlezing der Middelnederlandsche dichters' wel vaker parodieën, hij was een vooraanstaand

historisch taalkundige, én hij was één van de eersten die het werk voor het eerst in handen kregen, dus voor velen leek hij de geknipte persoon om aangewezen te worden als auteur. Na het bestuderen van de vormleer van het OLB lijkt het auteurschap van Verwijs echter enigszins in het gedrang te komen. Iemand als Verwijs, met al zijn kennis van de Oud- en Middelgermaanse talen moet zeker en vast op de hoogte geweest zijn van bepaalde regels die in het Oudnederlands en Oudfries golden. In dat verband blijken een aantal van de flagrante fouten in het OLB misschien té flagrant. Zo moet Verwijs zeker geweten hebben dat het betrekkelijk voornaamwoord *hwat* in het Oudfries onmogelijk was, dat de vorm *nêst* geen Oudfriese vorm was maar een Nieuwfriese, ... Zelfs als Verwijs het OLB voor de grap geschreven had, wat gezien de omvang van het werk al waanzinnig lijkt, zou hij er zeker en vast over gewaakt hebben geen al te verkeerde vormen zoals *hwat* en *nêst* op te nemen. Het onderzoek van de klankleer en vormleer van het OLB lijkt erop te wijzen dat Verwijs niet de auteur is. Anderzijds, een oplossing in verband met de auteurskwestie is er nog niet: er is geen enkele aanwijzing in het OLB dat Cornelis Over de Linden een waarschijnlijker kandidaat-auteur is dan Joannes Jans Over de Linden, Halbertsma of Haverschmidt.

4.2.2. De verjonging van de taal:

Wat de verjonging van de taal betreft, zullen enkele suggesties gedaan worden die de reden ervan zouden kunnen verklaren. Het zijn evenwel geen zekere gevolgtrekkingen; de enige bedoeling van 4.2.2. is om enkele ballonnetjes op te laten waar mogelijkerwijs een antwoord tussen zit dat de waarheid benadert.

Als men de inhoud van het OLB overloopt, zou men denken dat als er ergens in het boek jongere elementen zouden optreden, deze op de eerste pagina zouden opduiken. Op de eerste pagina staan immers de brieven van Liko en Hiddo, uit respectievelijk 803 n. C. en 1256 n. C., terwijl de rest van het werk geschriften van –zo gezegd- 558 v. C. tot 303 v. C. zijn. Toch blijkt er geen verschil te zijn tussen de eerste en de daaropvolgende pagina's. Fonologisch en morfologisch wijst niets op een breuk. De auteur van het OLB doet dus geen enkele poging om in Oudfries van de zesde tot de derde eeuw vóór Christus te schrijven. Hij brengt integendeel een geheel in pseudo-dertiende-eeuws Oudfries, alsof de geschriften van de verschillende volksmoeders Adela, Rika, ... overgeschreven werden in het Oudfries van de dertiende eeuw. Gezien de inhoud van de eerste bladzijde, lijkt het erop dat Okke, aan wie Hiddo in 1256 n. C.

de opdracht geeft om de geschriften over te schrijven, door moet gaan als schrijver van dienst. Toch blijkt, als men de vormen van het begin van het boek en die van het einde met elkaar vergelijkt, dat er bij bepaalde klanken een duidelijke verjonging van de taal te merken is. Men zou dus kunnen stellen dat Okke naar het einde van zijn leven de pen op zijn beurt doorgeeft aan zijn zoon, die in een iets jongere variant van het Oudfries schrijft. Deze stelling zou een mogelijke verklaring kunnen zijn waarom de auteur van het OLB de taal doet verjongen.

Een andere mogelijke reden is de tijdspanne die tussen het bewind van Adela (558 v. C.) en Friso (303 n. C.) ligt. Misschien was het de bedoeling van de auteur om de twee en een halve eeuw die tussen beide regeringen ligt ook in de taal weer te geven. Het zou kunnen verklaren waarom het verjongen van de taal zo geleidelijk gebeurt. Deze redenering verklaart evenwel niet waarom de twee brieven uit de negende en dertiende eeuw na Christus in een even oud Oudfries geschreven zijn als de taal van het relaas van Adela.

Een laatste mogelijke reden is dat de aandacht van de auteur van het OLB verzwakte naar het einde van het boek toe, waardoor hij hoe langer hoe meer Nieuwfriese klanken begon te gebruiken. Deze verklaring maakt evenwel niet duidelijk waarom er dan zo inconsequent verjongd werd. Waarom steevast bij *a ~ e* en nooit bij *u ~ o* ?

De discussie over het verjongen van de taal in het OLB krijgt in de meeste besprekingen van Thet Oera Linda Bok weinig aandacht. Toch heeft een onderzoek van de verschillende klanken aan het begin en het einde van het boek tot resultaat dat men nu duidelijk kan stellen voor welke klanken de taal verjongt en voor welke niet. Naar het waarom van deze taalverandering kan men alleen maar raden. En dat geldt waarschijnlijk voor nog heel wat meer onopgeloste 'mysteries' rond Thet Oera Linda Bok...

Aantekeningen "Klankleer en Vormleer" (2000)

promotor: prof. dr. J. M. van der Horst.

dankwoord aan Dries Lecluyse

p.5 " – in het midden van de twintigste eeuw [werd] het papier, de inkt en de inbinding onderzocht. Het resultaat van dit onderzoek was eensluidend: Thet Oera Linda Boek kon geen vervalsing zijn. *Toch vallen de voorstanders van de echtheid na dit onderzoek stil.* In de tweede helft van de twintigste eeuw zijn enkel nog stemmen te horen die de onechtheid van het boek onderstrepen."

~~Uitgangspunt~~

p. 6. "Methodologie: Eén van de uitgangspunten van het onderzoek is dat Thet Oera Linda Bok een vervalsing is. In de taal zitten een heel aantal elementen die onmogelijk Oudfries kunnen zijn. De opeenstapeling van deze elementen doorheen de verhandeling is hier een voldoende bewijs voor." !

p. 5 "De bedoeling van deze verhandeling is om verder te gaan op de weg die Beckering Vinckers zo kort – één pagina – bewandeld heeft."

geen kopie naar Tresoar of Univ. Groningen.

taalfouten! (+ spel-)

p. 167 "Naast het feit <u>dan</u> de auteur bij elk type voornaamwoord in meer of mindere mate een vereenvoudiging van de vormen doorvoert, maakt hij ook een aantal flagrante fouten die duidelij<u>ke</u> het vervalste karakter onderstrepen. *Voorbelden van <u>zo'n</u> fouten zijn de vorm sinum ...."

literatuur verwijzingen:

A. H. Huussen "Het ~~De~~ Oera Lindaboek" in Spiegel Historiael sept '71, 6e jrg #9

---

4 "De god van Nederland is de beste" in 11 opstellen over religie in de moderne NL. literatuur"

Jensma (ed.) + Kuiper (ed.) 1997 191 p.

shelf. 839.3 XX Jens. 1997 Fac. Letteren. Blijde Inkomststr. 21